

# നൂണ, വലിയ നൂണ, എൻഡോസൾഫാൻ

(കഴിഞ്ഞ ലക്കം തുടർച്ച)

കുശാൽ പി. യാദവ്

## എൻഡോസൾഫാൻ ക്ലീൻ സർട്ടിഫിക്കറ്റ് നൽകാൻ സ്വീകരിച്ച വൃത്തി കെട്ട തന്ത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള രഹസ്യങ്ങളുടെ മുടി തുറക്കുന്നു



ഈ പ്രദേശത്തിലെ ഭൂപ്രകൃതിയും വിഷബാധ വ്യാപിക്കുന്നതിനു സഹായകമായ വിധത്തിൽ തുറന്നതാണ്. ഗ്രാമത്തിനു ചേർന്നുള്ള കുന്നിൻപ്രദേശങ്ങളിലാണ് കീടനാശിനി ഹെലിക്കോപ്റ്ററിൽ അടിച്ചത്. ആ പ്രദേശത്തുള്ള ജലപ്രവാഹങ്ങളെല്ലാം ഉൽഭവിക്കുന്നത് കശുമാവിൻ തോട്ടങ്ങൾ നിറഞ്ഞ ഈ കുന്നുകളിൽ നിന്നാണെന്ന് കേന്ദ്രശുന്യാകാശവകുപ്പിന്റെ കീഴിലുള്ള പ്രാദേശിക റിമോട്ട് സെൻസിങ്ങ് കേന്ദ്രം നടത്തിയ ഭൂപട പഠനത്തിൽ നിന്നും വ്യക്തമാകുന്നു. ആ ജലമാണ് ജനങ്ങൾ തിങ്ങിപ്പാർക്കുന്ന താഴ്വരകളിൽ ഒഴുകിയെത്തുന്നത്. ഉദാഹരണത്തിന് പാലൂ ഗ്രാമത്തിലെ നിർമ്മാണത്തിലേക്ക് ഈ കുന്നുകളിൽ നിന്നു മൊഴുകിയെത്തുന്ന 12 അരുവികളാണ്. കീടനാശിനി മാലിന്യങ്ങൾ ഈ ജലത്തിലൂടെ ഒഴുകി മണ്ണിൽ ശേഖരിക്കപ്പെടുന്നു. ജലപ്രവാഹത്തെ മലിനമാക്കുന്നതിനോടൊപ്പം ഈ കീടനാശിനിയുടെ അംശങ്ങൾ വാതകരൂപത്തിലായി മാറി, വായുവിലൂടെ ഏറെ ദൂരം സഞ്ചിച്ച് വീണ്ടും ഭൂമിയിലെത്തി ജലവുമായി കലരുന്നു. ഖരവസ്തുവായി അവ ശേഖിക്കുന്നു. മണ്ണിൽ വീഴുന്ന ഈ മാലിന്യങ്ങൾ ജലത്തിൽ കലർന്ന് (വിശേഷിച്ചും ഒഴുകുന്ന മഴവെള്ളത്തിൽ) ഭൂമിക്കടിയിലേക്കിറങ്ങി ജലസ്രോതസ്സിലെത്തുന്നു. കീടനാശിനി പ്രയോഗത്തിനുശേഷം വൈകാരിക കനത്ത മഴയുണ്ടായാൽ ഈ രാസവസ്തുക്കൾ വളരെ ആഴത്തിലേക്കു പോകാനുള്ള സാധ്യത കൂടുതലാണ്. അതോടൊപ്പം ഇവ വിഘടിക്കാനുള്ള സാധ്യത കുറവുമാണ്. വെള്ളത്തിലും ഈ കീടനാശിനികൾക്കു രാസപരിണാമം സംഭവിക്കാം (ഹൈഡ്രോളിസിംഗ് ഓക്സിഡേഷനും വഴി). എന്നാൽ ഇതിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ഉപജീവനങ്ങൾ യഥാർത്ഥ കീടനാശിനിയേക്കാൾ അപകടകാരികളാകും. സൂര്യപ്രകാശവും ഓക്സിജനും കുറവായതിനാൽ ഭൂഗർഭജലത്തിലെത്തുന്ന കീടനാശിനികൾ വളരെ മന്ദഗതിയിലെ വിഘടിക്കുകയുള്ളൂ. റിമോട്ട് സെൻസിങ്ങ് തയ്യാറാക്കിയ റിപ്പോർട്ട് ഈ നിഗമനത്തെ സാധൂകരിക്കുന്നു. അവർ പറയുന്നു. "ഒഴുകുവെള്ളത്തിലൂടെയും ഉറവ് വെള്ളത്തിലൂടെയും വരുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ മണ്ണിൽ ശേഖരിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ മണ്ണിൽ ഇറക്കുന്ന വിളവുകളിൽ ഇവ കടന്നുകൂടുകയും അതുവഴി (മനുഷ്യരടക്കമുള്ള) ജീവിവംശങ്ങളിൽ എത്തിപ്പെട്ട് ശേഖരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു."

വെള്ളത്തിലെ എൻഡോസൾഫാന്റെ അളവ് മനുഷ്യരക്തത്തിലുള്ളതിനേക്കാൾ കുറവുമാണെന്ന് എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച് കണ്ടെത്തി. മനുഷ്യർ ഈ കീടനാശിനി കലർന്ന ജലം വലിയ അളവിൽ കുടിച്ചുവെങ്കിൽ മാത്രമല്ല, ഇതു സംഭവിക്കുവെന്നാണ് ദുബെയും വ്യവസായികളും ചോദിക്കുന്നത്. ജലത്തിലൂടെ മാത്രമല്ല കീടനാശിനി മനുഷ്യശരീരത്തിൽ കടക്കുന്നത് എന്നാണ് എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്. പറയുന്നത്. മലിനമായ മണ്ണിൽ വളരുന്ന സസ്യങ്ങളിലും പച്ചക്കറികളിലും കൂടിയും അവിടെനിന്നും തിറ്റകിട്ടുന്ന മൃഗങ്ങളുടെ പാലിൽ കൂടിയും മറ്റുമായി പലവിധ മാധ്യമങ്ങളിലൂടെ കീടനാശിനികൾ ശരീരത്തിനകത്തുകടന്നെത്തുമെന്ന് വ്യത്യസ്ത പഠനങ്ങളിൽ നിന്നും വ്യക്തമാകുന്നുണ്ട് (ഫിഷ്റ്റിന്റെ തടക്കമുള്ള) എല്ലാ അഘോഷണങ്ങളിലും ആ പ്രദേശത്തെ മണ്ണിലും സസ്യത്തിലും കീടനാശിനിയുടെ അംശം വളരെ കൂടിയ അളവിൽ ഉള്ളതായി കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട്.

തോട്ടങ്ങളിൽ നിന്നും തുടർച്ചയായി ദുരമ

യുള്ള പാലൂ ഗ്രാമത്തിൽ എങ്ങനെ കീടനാശിനിയെത്തിയെന്ന കാര്യത്തിൽ വ്യവസായികൾക്കും വ്യക്തമായ നിലപാടില്ല. ആ പ്രദേശത്തിന്റെ ഭൂപ്രകൃതി, നീരൊഴുക്ക്, താഴ്വരയിലെ മനുഷ്യവാസ പ്രദേശങ്ങൾ മുതലായവയാണ് ഇതിനുള്ള കാരണമെന്ന് എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്. പറയുന്നു. കേരള കാർഷിക സർവ്വകലാശാല നടത്തിയ ഒരു പഠനത്തിൽ കണ്ടെത്തിയ വിവരങ്ങൾ ഇങ്ങനെയാണ്. തോട്ടത്തിലെ മണ്ണിൽ 385 പി.പി.ബി.യും ഇടക്കുന്നുകളിലെ മണ്ണിൽ 55 പി.പി.ബി.യും താഴ്വരയിലെ ഗ്രാമത്തിലുള്ള കുള്ളത്തിലെ വെള്ളത്തിൽ 315 പി.പി.ബി.യുമാണ് കീടനാശിനിയുടെ അളവു കണ്ടത്. കീടനാശിനി താഴെക്കൊഴുകിയെത്തുന്നുവെന്ന് വ്യക്തമായി ഇതുവഴി തെളിയുന്നു.

മണ്ണിലും ഇലകളിലും മനുഷ്യരക്തത്തിലും എൻഡോസൾഫാൻ അൽഫായുടെ അംശങ്ങൾ കണ്ടെത്തിയതായി ഫിഷ്റ്റിന്റെ (തിരുത്തിയ) റിപ്പോർട്ടിലും സമ്മതിക്കുന്നുണ്ട്. ഇത് വ്യാപകവും മാതൃകയുമായ വിഷ വ്യാപനമാണ്. ഇടക്കുള്ള മണ്ണിനേക്കാൾ താഴ്വരയിലെ ജലത്തിൽ കീടനാശിനിയുടെ അളവ്



വളരെ കൂടുതലാണെന്ന് എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്.ന്റെ പഠനവും കാണിക്കുന്നു. എൻഡോസൾഫാൻ വെള്ളത്തിലൂടെ ഒഴുകിവരുമ്പോൾ കുറഞ്ഞ തോതിൽ മണ്ണിൽ പറ്റിപ്പിടിക്കുകയാണ്. ഈ വെള്ളം കൃഷിക്കുപയോഗിക്കുമ്പോൾ കീടനാശിനികൾ വീണ്ടും മണ്ണിലെത്തി ഭക്ഷ്യശൃംഖലയിലേക്കു കടക്കുന്നു.

പാലൂയിലെ ജനങ്ങൾ ഒട്ടേറെ ദുരിതങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നുവെന്ന സത്യം ആർക്കും നിഷേധിക്കാനാകില്ല. ഈ പ്രദേശത്ത് വളരെ ഉയർന്നതോതിൽ കേന്ദ്ര നാഡീവ്യൂഹ തകരാറുകളും സെറിബ്രൽ പ്ലാസി, കായിക-മാനസിക വളർച്ച മുരടിക്കൽ, കുട്ടികളിൽ അപസ്മാരം മുതലായവ-ലൈംഗിക തകരാറുകളും അർബുദവും മറ്റും ഉണ്ടെന്ന കാര്യവും ആർക്കും നിഷേധിക്കാനാവില്ല. ഇതെന്തുകൊണ്ട്? ഈ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകുകയെന്നതാണ് പ്രധാനം.

മകബന്ധമുള്ളവർ തമ്മിലുള്ള വിവാഹം, പ്രകൃത്യാലുള്ള വികിരണം, പോഷകാഹാര കുറവ് തുടങ്ങിയവയാണ് ഈ രോഗങ്ങൾക്കുള്ള കാരണമെന്നാണ് കീടനാശിനി കമ്പനികൾ പറയുന്നത്. എന്നാൽ മീഞ്ചെ എന്ന ഗ്രാമവുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് (റഫറൻസ് ഗ്രാമം) എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്. നടത്തിയ പഠനങ്ങൾ പറയുന്നത് മറ്റൊരു കാര്യമാണ്. പാലൂയിൽ (മീഞ്ചെയുമായി നോക്കുമ്പോൾ) വളരെ ഉയർന്ന തോതിൽ നാഡീപ്രവർത്തന പെരുമാറ്റ രോഗങ്ങളും സ്ത്രീകളുടെ ലൈംഗികതകരാറുകളും പുരുഷന്മാരുടെ പ്രത്യുൽപാദനാവയവങ്ങളിലെ രോഗങ്ങളും ഉണ്ടാകുന്നുണ്ട്. ഇത് വ്യവസായങ്ങളെ വേദനിപ്പിക്കുന്നു. മറ്റൊരു ജീവിത സാഹചര്യങ്ങളും ഏതാണ്ട് തുല്യമായ ഈ രണ്ടു ഗ്രാമങ്ങൾ തമ്മിൽ ഇത്രയധികം വ്യത്യാസമുണ്ടാകുന്നതിനുള്ള ഏക കാരണം എൻഡോസൾഫാൻ പ്രയോഗമാണ് എന്ന് എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്. സ്ഥാപിക്കുന്നു. ഇത്തരം രോഗങ്ങളൊന്നും സൃഷ്ടിക്കാൻ കഴിയുന്ന വിഷങ്ങളല്ല (രാസഘടനയല്ല) എൻഡോസൾഫാനു

ള്ളതെന്നാണ് വ്യവസായികളുടെ വാദം. എന്നാൽ ഇതു സംബന്ധിച്ച് പല സ്ഥാപനങ്ങളും നടത്തിയ പഠനങ്ങൾ പറയുന്നത് മറിച്ചാണ്. ദീർഘകാലത്തേക്ക് എൻഡോസൾഫാൻ ബാധയേറ്റാൽ ഈ തകരാറുകൾ ഉണ്ടാകുമെന്നവർ തറപ്പിച്ചു പറയുന്നു.

ദുബൈ കമ്മിറ്റി ജനങ്ങളുടെ ഈ ദുരിതം എന്തുകൊണ്ടെന്ന ചോദ്യം അവഗണിക്കുകയാണ്. അതവർക്ക് പ്രശ്നമാകുന്നില്ല. എന്നാൽ 2003 ഫെബ്രുവരി 14 നു ചേർന്ന വിദഗ്ദ്ധ സമിതി യോഗത്തിൽ ചർച്ച ചെയ്ത അവരുടെ ആഭ്യന്തര കത്തിടപാടുകളിൽ കാണുന്നത് മറ്റൊരു സത്യമാണ്. സംഘത്തിലെ മെമ്പർ സെക്രട്ടറിയായ സന്ധ്യ കുലശ്രേഷ്ഠം താഴെ പറയുംപ്രകാരമുള്ള ഒരു ശുപാർശ നൽകിയിരുന്നു. "ഇവിടെക്കൊണ്ടുന്ന രോഗങ്ങളും എൻഡോസൾഫാൻ പ്രയോഗവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം തള്ളിക്കളയാൻ കഴിയാത്ത അവസ്ഥയിൽ, സമഗ്രമായ ഒരു പഠനം നടത്തേണ്ടതുണ്ട്.... ഒരു മുൻകരുതൽ തീരുമാനം നിലയിൽ (അതുവരേക്കും) താൽക്കാലികമായ കീലും എൻഡോസൾഫാൻ പ്രയോഗം നിർത്തിവെയ്ക്കണം...."

എന്നാൽ ഈ ദുർബലമായ കണ്ടെത്തൽ (കുറ്റസമ്മതം) പോലും അവസാന റിപ്പോർട്ടിൽ കാണുന്നില്ല. മറിച്ച് റിപ്പോർട്ട് അസന്ദിഗ്ധമായി പറയുന്നു. "അറുപതോളം രാജ്യങ്ങളിൽ എൻഡോസൾഫാൻ ഉപയോഗിക്കുന്നുവെന്നതും ഇന്ത്യക്കകത്തും പുറത്തും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ള ഒട്ടേറെ പഠനങ്ങൾ ഈ സമിതി പരിശോധിച്ചതുവെച്ചുകൊണ്ടും.... കാർഷിക രംഗത്ത് എൻഡോസൾഫാൻ പ്രയോഗിക്കുന്നത് പരിസ്ഥിതിയേയോ ജനങ്ങളുടെയോ മൃഗങ്ങളുടെയോ ആരോഗ്യത്തേയോ ദോഷകരമായി ബാധിക്കുകയില്ലെന്നതാണ് ഈ സമിതിയുടെ അഭിപ്രായം."

നിലവിലുള്ള സുരക്ഷാ മുൻകരുതലുകൾ (ജലസ്രോതസ്സുകളുടെ സംരക്ഷണം മുതലായവ) പോലുമില്ലാതെയാണ് വിമാനം വഴി പാലൂയിലും മറ്റും എൻഡോസൾഫാൻ അടിച്ചത് എന്നതുതന്നെ അതിനെ തടയാൻ തക്കതായ കാരണമാണ്. എന്നിട്ടും റിപ്പോർട്ടും പറയുന്നു "കശുമാവിൻ തോട്ടത്തിലെ എൻഡോ

സൾഫാൻ ഉപയോഗം പാലൂയിലെ ജനങ്ങൾക്ക് അസാധാരണമായ ആരോഗ്യ പ്രശ്നങ്ങളുണ്ടാക്കിയെന്ന നിലപാടിനെ പിന്തുണക്കുന്നതല്ല, (ഞങ്ങൾക്ക് ലഭിച്ച) എല്ലാ വിവരങ്ങളും." അതുകൊണ്ടുതന്നെ കേസ് അവസാനിപ്പിക്കുന്നു.

സർക്കാർ ഈ റിപ്പോർട്ട് അംഗീകരിക്കുന്നു. 2003 ഒക്ടോബറിലാണ് സമിതി സർക്കാരിനു റിപ്പോർട്ട് നൽകിയത്. കീടനാശിനി മലിനീകരണം സംബന്ധിച്ച് സുപ്രീംകോടതിയിൽ നിലവിലിരിക്കുന്ന കേസിൽ കേന്ദ്രകൃഷിവകുപ്പ് അതിന്റെ എതിർസത്യവാങ്മൂലം സമർപ്പിച്ചു. അതിൽ പറഞ്ഞു... "വിദഗ്ദ്ധ സമിതി ഇപ്പോൾ നൽകിയ റിപ്പോർട്ട് സർക്കാർ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു... ആ പ്രദേശത്തെ ജനങ്ങൾ മത്സ്യം പിടിക്കാനും മറ്റുമായി എൻഡോസൾഫാൻ ദുരുപയോഗം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്." ഇതായിരിക്കാം ഇപ്പോഴുള്ള പ്രശ്നങ്ങൾക്കു കാരണമെന്നു കൂടി സർക്കാർ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. ഇതു തടയാൻ ഒരു നിർദ്ദേശം വ്യാപകമായി പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിന് ഉത്തരവിട്ടു. "ജലസ്രോതസ്സുകൾക്കടുത്ത് കീടനാശിനി ഉപയോഗിക്കരുത്" എന്ന്.

ലാലുപാനിയങ്ങളിലെ കീടനാശിനികളെപ്പറ്റി പഠിക്കാൻ നിയോഗിക്കപ്പെട്ട സംയുക്ത പാർലമെന്ററി സമിതിയുടെ മുന്നിൽ ഉന്നത വകുപ്പുദ്യോഗസ്ഥർ മൊഴി നൽകി. "ഇന്ത്യൻ കാർഷിക ഗവേഷണ കൗൺസിൽ, എ.ഐ.എ.എം.എസ്. തുടങ്ങിയവയിലെ ശാസ്ത്രജ്ഞരടങ്ങുന്ന ദുബെയുടെ നേതൃത്വത്തിലുള്ള വിദഗ്ദ്ധസമിതി നൽകിയ റിപ്പോർട്ട് സർക്കാർ അംഗീകരിച്ചു." എന്ന്, സമിതിയിലെ അംഗങ്ങൾ അവരുടെ റിപ്പോർട്ട് അംഗീകരിക്കുന്നുവെന്ന തോന്നലാണ് ഇതിൽ നിന്നും നമുക്കുണ്ടാകുക. എന്നാൽ ഇതു സത്യമല്ല. 'ഡൗൺ ടു എർത്ത്' ഈ സംഘത്തിലെ ഓരോ അംഗങ്ങളേയും ബന്ധപ്പെട്ടപ്പോൾ യാതൊരുവിധ അഭിപ്രായ ഐക്യവും ഇക്കാര്യത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നാണ് മനസ്സിലായത്. ചിലർ എതിർത്തു. ചിലർ മിണ്ടാൻ തയ്യാറായില്ല. സിയാദും മറ്റും ശക്തിയായി വിരോധിച്ചു. വ്യവസായികളുടെ പ്രതിനിധികൾമാത്രം. ഈ കണ്ടെത്തലുകളെ ന്യായീകരിച്ചു. എന്നിട്ടും ആരും 'ഒപ്പിടാത്ത' ഈ റിപ്പോർട്ട് അംഗീകരിക്കാൻ സർക്കാർ എടുത്തു ചാടിയതെന്തിന്? ഈ 'അസാധാരണ തിടുക്ക്'ത്തിലും പിന്നിൽ മറ്റു പലതുമുണ്ടോ? ("ഡൗൺ ടു എർത്ത്" - 2004 ഏപ്രിൽ 14 ലേഖനം സമ്പത്തു പരിഭാഷ : സി.ആർ. നീലകണ്ഠൻ.)

### വ്യവസായികളുടെ കുടിലതന്ത്രങ്ങൾ

പരസ്പരം മത്സരിക്കുന്ന എൻഡോസൾഫാൻ കമ്പനികൾ ഇവിടെ ഒരുമിച്ച് എൻഡോസൾഫാൻ മാനുഫാക്ചറേർസ് ആന്റ് ഫോർമുലേറ്റേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ രൂപീകരിച്ച് രംഗത്തെത്തിയിരിക്കുന്നു. തങ്ങളുടെ ലക്ഷ്യം നേടാൻ അവർ ത്രിമുഖ തന്ത്രങ്ങൾ ആവിഷ്കരിച്ചു.

1 അടഞ്ഞ മുറികൾക്കകത്തു വച്ചു നടക്കുന്ന നയരൂപീകരണ യോഗങ്ങളിലെ ഉന്നതന്മാരെ സാധിനിക്കാൻ സംഘടിത ശ്രമങ്ങൾ നടത്തി. ഇതുവഴി രണ്ട് പ്രധാന കീടനാശിനി ഉൽപാദകരെ-എക്സൽ ഇൻഡസ്ട്രീസിന്റെ അശിൻഷ്രോഫും അവന്റീസ് കോർപ്പറേഷന്റെ സാഗർ കൗശിക്കും-ദുബൈ കമ്മിറ്റിയിൽ കയറിക്കൂടി.

കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഈ സമിതി രൂപീകരിക്കാൻ ആലോചിച്ച ഘട്ടത്തിൽത്തന്നെ പാർലമെന്റ് അംഗവും വ്യവസായിയുമായ വിജയ് മല്ലയ്യയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ വ്യവസായികളുടെ സംഘം ഇടപ്പെട്ടു. മറ്റൊരു സ്വതന്ത്ര അന്വേഷണത്തിനായി അഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് കേന്ദ്ര ആരോഗ്യമന്ത്രിയായിരുന്ന ശത്രുഘ്നൻ സിൻഹക്ക് മല്ലയ്യയും കൂട്ടരും എഴുതിയ കത്തിൽ "വളരെ കൂടിയ അളവിൽ എൻഡോസൾഫാൻ ഉപയോഗിക്കുന്ന വിവിധ സംസ്ഥാനങ്ങളിലെ കാർഷിക സർവ്വകലാശാലകളോട് ഇതിന്റെ ദോഷവശങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അഭിപ്രായങ്ങൾ ആരാഞ്ഞുകൊണ്ട് ഇന്ത്യൻ കാർഷിക ഗവേഷണ കൗൺസിൽ ഒരു കത്തയച്ചിരുന്നു.... (കേരളത്തിലെ ഗ്രാമങ്ങളിൽ കാണുന്നതുപോലുള്ള) ദോഷഫലങ്ങളുള്ളതായി ആരും ഇതുവരെ അറിയിച്ചിട്ടില്ല" എന്ന്. ആരുമാസത്തെ അന്വേഷണ പഠനങ്ങൾക്കുശേഷം ദുബൈ കമ്മിറ്റി സമർപ്പിച്ച റിപ്പോർട്ടിൽ ഇതേ കാര്യം ആവർത്തിക്കുന്നുവെന്ന് രസകരമാണ്. മല്ലയ്യയെ പ്രമുഖ കീടനാശിനി നിർമ്മാതാക്കളായ ബയർ ഇന്ത്യയുടെ ഡയറക്ടറായി നിയമിച്ചുവെന്ന് 'ദി ഹിന്ദു' പത്രം റിപ്പോർട്ടു ചെയ്തിരുന്നു. അവന്റീസ് ഗ്രൂപ്പിന്റെ കീടനാശിനി നിർമ്മാണ കമ്പനിയായ അവന്റീസ് കോർപ്പറേഷൻ എന്ന് കമ്പനി ബയർ ഏറ്റെടുക്കുകയും ചെയ്തു.

2 തങ്ങളുടെ നിലപാടുകളെ സാധൂകരിക്കാത്ത ശാസ്ത്രജ്ഞാനത്തെ അപകീർത്തിപ്പെടുത്തുകയെന്നതാണ് വ്യവസായികൾ സ്വീകരിക്കുന്ന രണ്ടാമത്തെ തന്ത്രം. 2001 ൽ സെന്റർ ഫോർ സയൻസ് ആന്റ് എൻവിയറോൺമെന്റ് അവരുടെ റിപ്പോർട്ട് പുറത്തുവിട്ട ശേഷം, സെന്ററിന്റെ ഗവേഷണങ്ങളെ താറടിച്ചു കാണിക്കാനായി അവരുടെ ശ്രമം. എൻ.ഐ.ഐ.എച്ച്.നെതിരായിട്ടും അൽപം മുദ്രവായ രീതിയിലാണെങ്കിലും അവർ ശ്രമിക്കുന്നത് ഇതിനുതന്നെയാണ്.

3 കടുത്ത വിമർശനവും പ്രകോപനവും ഭീഷണിയുമാണ് മൂന്നാമത്തെ മാർഗം. ദുബൈ റിപ്പോർട്ടിൽ ആശങ്കപ്പെട്ടുകൊണ്ട് പാലൂയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഡോക്ടർ വൈ.എസ്. മോഹനകുമാർ 'ഡൗൺ ടു എർത്ത്' വാരികക്ക് ഒരു കത്തയച്ചു. അതു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന് കമ്പനിയിൽ നിന്നും വക്കീൽ നോട്ടീസ് അയച്ചു-മാനനഷ്ടത്തിന് കേസ് എടുക്കുമെന്ന് ഭീഷണിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്.